

مدیریت ورزشی _ تابستان ۱۳۸۹
شماره ۵- ص ص : ۱۵۳-۱۴۱
تاریخ دریافت : ۰۶ / ۰۹ / ۸۷
تاریخ تصویب : ۲۳ / ۰۸ / ۸۸

تحلیل توصیفی نشریه علمی - پژوهشی حرکت (شماره ۱ تا ۳۴)

۱. سید نصراله سجادی^۱ _ ۲. حسین عیدی _ ۲. جواد مهربانی _ ۳. همایون عباسی
۱. دانشیار دانشگاه تهران، ۲. دانشجوی دکتری دانشگاه گیلان، ۳. دانشجوی دکتری دانشگاه خوارزمی

چکیده

در پژوهش حاضر وضعیت نشریه حرکت از آغاز (شماره ۱، تابستان ۱۳۷۸) تا زمستان ۱۳۸۶ (شماره ۳۴) بررسی شده است. به این منظور مقالات چاپ شده در این نشریه طی ۳۴ شماره براساس موضوع تحقیق، گرایش موضوعی مقالات، رتبه علمی نویسندگان، روش تحقیق، نوع هم‌پژوهی، نوع استناد مقالات، نوع و تعداد منابع، دانشگاه محل فعالیت و اینکه آیا صاحبان مقاله از دانش‌آموختگان حوزه تربیت بدنی‌اند یا خیر، بررسی شد. روش تحقیق، توصیفی است. جامعه آماری تحقیق شامل ۳۳۸ مقاله به چاپ رسیده در نشریه حرکت طی ۳۴ شماره و نمونه آماری برابر جامعه آماری است. باتوجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها، در مجموع ۳۳۸ مقاله با میانگین ۹/۹۴ برای هر شماره مشخص شد که از این میان بیشترین مقالات به‌صورت سه‌نفری (۱۰۴ مقاله، ۳۰ درصد) و کمترین مقدار (۱۷ مقاله، ۵ درصد) به‌صورت ۵ نفری و بیشتر تهیه شده بود. در مجموع ۷۱۳۹ استناد منبعی با میانگین ۲۱/۱۲ برای هر مقاله صورت گرفته بود. در بین منابع اطلاعاتی، کتاب‌ها و مقالات قبل از پایان‌نامه‌ها قرار گرفت و نشان داد که محققان این حوزه بیشتر کتاب و مقاله‌محورند. منابع زبان انگلیسی در استنادها بالاتر از زبان فارسی بود. روش توصیفی برای اجرای تحقیق با ۱۵۸ مورد بیشترین و روش پس‌رویدادی با ۲۱ مورد کمترین مورد استفاده را داشت. گرایش فیزیولوژی ورزشی با ۱۴۷ مقاله بیشترین و بیومکانیک ورزشی با ۹ مقاله کمترین مقدار را دارا بود. دانشگاه تهران با ۱۰۳ مقاله، دانشگاه گیلان با ۴۰ مقاله و دانشگاه تربیت مدرس با ۲۳ مقاله، به ترتیب رتبه‌های اول تا سوم و دانشگاه‌های شیراز، شهید رجایی و تربیت معلم سبزواری، با ۱ مقاله در رتبه‌های آخر قرار داشتند. بیشتر مقالات چاپ‌شده توسط دانشجویان، دانش‌آموختگان و استادان تربیت بدنی و تعدادی نیز توسط پژوهشگران خارج از این حوزه ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی

تحلیل محتوا، مقاله پژوهشی، نشریه حرکت.

مقدمه

در چند دهه اخیر، پیشرفت‌های گسترده‌ای در رشته‌های گوناگون علمی رخ داده است، از این رو بهره‌گیری از شاخص‌های معتبر برای سنجش این پیشرفت‌ها ضروری به نظر می‌رسد. این مسئله پژوهشگران بسیاری را بر آن داشت که روش‌هایی را برای سنجش ثبت پیشرفت‌های علمی و بررسی چند و چون آنها به کار گیرند. این روش‌ها ممکن است در نگاه اول ناکافی جلوه کنند، اما مجموع آنها می‌تواند دیدگاهی علمی در مورد وضعیت یک سازمان، کشور یا ناحیه فراهم آورد و مقایسه وضعیت آن کشور را با دیگر مناطق دنیا آسان‌تر سازد. یکی از روش‌های سنتی سنجش فعالیت‌های علمی، بررسی میزان انتشارات علمی یعنی شمار نشریه‌های علمی و مقالاتی است که در آنها چاپ می‌شوند (۷). در عصر حاضر، محققان به منظور ارائه هرچه سریع‌تر نتایج تحقیقات خود، آنها را در قالب مقالات در نشریه‌های علمی به چاپ می‌رسانند. مجلات علمی مجرای اصلی و رسمی ارتباط میان دانشمندان است و برخی محققان، آنها را قلب تپنده سازمان‌ها و مؤسسات علمی و فنی می‌دانند (۵). مجلات علمی بی‌تردید یکی از فرایندهای مهم تبادل دانش به شمار می‌روند. به بیان دیگر، بسیاری از نشریه‌ها پهنه‌ای بین‌المللی دارند و همانند دانشگاهی هستند که در آنها یافته‌های پژوهشی به بحث گذاشته می‌شوند. پژوهش‌های با کیفیت مطلوب، به تشویق و ایجاد انگیزه در دیگر پژوهشگران برای پیگیری کارهای پژوهشی می‌شوند (۱۰).

مقالات منتشرشده در مجلات علمی، به دلیل داشتن برخی ویژگی‌ها از جمله تازگی و کوتاهی مطالب، سرعت انتقال نتایج تفکر نویسنده به خواننده، ارزان بودن، ارائه مطالب بکر و تازه، ارائه تحلیل‌های دقیق از موضوع‌های پیچیده علمی و فنی، چاپ و توزیع سریع‌تر، دسترسی آسان‌تر، معرفی آخرین پژوهش‌ها، انتقادها و بررسی‌های اهل فن و در نهایت تنوع مطالب و شکل ارائه و گاه زبان و بیان سهل‌تر، به طور معمول برای پژوهشگران جذابیت بیشتری داشته و از نظر پژوهشی نیز نسبت به کتاب‌های علمی کاربرد بیشتری دارند (۲).

ون دورن و هیت^۱ (۱۹۹۳) عنوان کردند که مجلات علمی هدایت‌کننده مسیر تحقیقات علمی در رشته‌های مختلف است (۱۱). موندیلو و پدerson^۲ (۲۰۰۳) در تحقیقی محتوای مجله اقتصاد ورزش را بین سال‌های ۲۰۰۲

1 - Van Doren and Heit

2 - Mondell O and Pedersen

- ۲۰۰۰ بررسی کردند و نشان دادند که بیشترین درصد نویسندگان مقالات (۴۲/۸) دارای رتبه علمی استاد تمام و ۱۶/۸ درصد دانشیار بودند و تنها ۱۳ درصد مقالات توسط پژوهشگران با رتبه علمی استادیار انجام شده بود. همچنین ۱۹/۶ درصد مقالات را دانشجویان دکتری، ۷/۴ درصد دانشجویان کارشناسی ارشد و ۱/۵ درصد را یک دانشجوی کارشناسی انجام داده بود (۸).

شریف و همکاران^۱ (۲۰۰۴) در تحقیقی، دو مجله اصلی اقتصادی پاکستان را تحلیل کردند. نتایج آنها نشان داد که بیش از ۵۰ درصد مقالات هر دو مجله، یک مؤلف و تنها ۲۰ درصد مقالات دو مؤلف دارند. بیش از ۵۰ درصد استنادها را ارجاع به منابع کتابی تشکیل می‌داد. البته ارجاع به متون الکترونیکی نیز در بین ارجاعات به چشم می‌خورد که درصد آن بسیار اندک است (۹).

عیدی و همکاران (۱۳۸۶) در پژوهشی به تحلیل محتوای فصلنامه المپیک از شماره ۱ تا ۳۳ پرداخته است. از مجموع ۳۱۲ مقاله بررسی شده، ۲۲۳ مقاله پژوهشی، ۵۰ مقاله به شکل ترجمه و ۳۹ مقاله به صورت بازنگری بوده است. براساس روش تحقیق، ۴۶ درصد مقالات توصیفی و کمترین مقدار تجربی (۲۱ درصد) بوده است. براساس میزان هم‌پژوهی محققان، ۵۶ درصد مقالات به صورت ۱ نفری، ۱۹ درصد ۲ نفری، ۱۶ درصد ۳ نفری و ۲۱ درصد به صورت ۴ نفری و بقیه به صورت ۵ یا ۶ نفری ارائه شده بود. گرایش فیزیولوژی با ۱۳۵ مقاله بیشترین مقدار و بیومکانیک ورزشی با ۵ مقاله کمترین مقدار را دارا بود (۳).

بیشتر نشریات علمی - پژوهشی به طور معمول از سوی مؤسسات آموزش عالی، دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی منتشر می‌شوند و بیشتر مخاطبان آنها گروه‌های خاص حرفه‌ای هستند. در حوزه تربیت بدنی و علوم ورزشی، می‌توان به فصلنامه علمی - پژوهشی المپیک (توسط کمیته ملی المپیک چاپ می‌شود) یا فصلنامه پژوهش در علوم ورزشی (توسط پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی چاپ می‌شود) یا فصلنامه علوم حرکتی و ورزش (توسط دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم) چاپ می‌شود)، اشاره کرد. در این نشریات آخرین یافته‌های تحقیقی پژوهشگران در این حوزه ارائه می‌شود.

در این نوع نشریات، مقالات براساس الگوهای مقاله‌نویسی علمی نوشته می‌شوند. در این میان نشریه حرکت به عنوان نشریه علمی - پژوهشی، به صاحب امتیازی دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه تهران، از سال ۱۳۷۸ به‌منظور نشر علوم ورزشی و افزایش سطح علمی جامعه به‌صورت فصلنامه منتشر می‌شود. این فصلنامه درج مقالات علمی - پژوهشی و مروری در زمینه‌های علمی ورزشی را در دستور کار قرار داده است. صاحبان مقاله اغلب از دانش‌آموختگان، پژوهشگران و استادان دانشگاه هستند که با ارسال و چاپ مقاله در این نشریه، از امتیاز علمی آن نیز بهره‌مند می‌شوند. این نشریه به‌صورت هر چهارماه یکبار و با جلد رنگی منتشر می‌شود. زبان اصلی فصلنامه فارسی است و چکیده مقالات به‌صورت انگلیسی ارائه می‌شود. دانشجویان و پژوهشگران حوزه علوم ورزشی، مخاطبان اصلی این فصلنامه‌اند. مقالات این نشریه از همه حوزه‌ها و گرایش‌های رشته تربیت بدنی انتخاب می‌شوند.

انتشار مجلات علمی موجب تولید دانش و معرفت علمی می‌شود. لازمه تداوم این کارکرد، ارزیابی و سنجش عملکرد مجلات است (۲). باتوجه به نقش و اهمیت نشریات علمی، به‌ویژه نشریه علمی - پژوهشی حرکت، در عرصه علم و دانش و ورزش که پیوند علمی محققان را امکان‌پذیر می‌سازد، همواره ضرورت بررسی آن وجود دارد. در این پژوهش تلاش شده است با استفاده از روش تحلیل توصیفی، مقالات یک دوره ۸ ساله نشریه حرکت بررسی شود تا ارزیابی توصیفی از مستندات مقالات به‌دست آید. نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق در تعیین موضوعات و اولویت‌های مقالات علمی برای چاپ در نشریه و ارتقای سطح کیفی آن مؤثر خواهد بود. افزون بر موضوعات اشاره‌شده، تاکنون مقالات این نشریه به‌طور کامل و در یک دوره زمانی هشت ساله مورد بررسی و تحلیل قرار نگرفته است. بنابراین هدف از این تحقیق، تحلیل توصیفی مقالات فصلنامه علمی - پژوهشی حرکت طی یک دوره هشت‌ساله است.

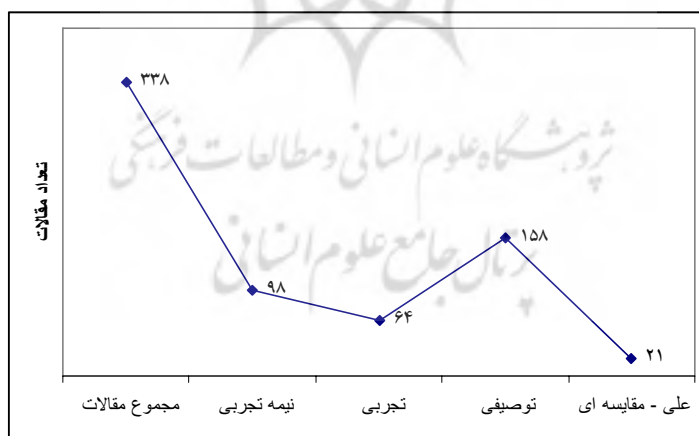
روش تحقیق

در این تحقیق از روش توصیفی و تحلیل استنادی استفاده شد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، تحقیق چک‌لیستی حاوی پرسش‌های مختلف و براساس هدف‌های مورد بررسی بود که پس از نظرخواهی از تعدادی استادان و

متخصصان رشته تربیت بدنی مورد استفاده قرار گرفت. نمونه آماری مورد بررسی، ۳۳۸ مقاله بود که تمام مقالات چاپ شده در ۳۴ شماره نشریه حرکت از بهار ۱۳۷۸ تا زمستان ۱۳۸۶ را شامل می‌شود. روش جمع‌آوری اطلاعات در این تحقیق به شکل کتابخانه‌ای بود. برای این منظور با استفاده از آرشیو کتابخانه دانشکده تربیت بدنی دانشگاه تهران، فهرست کاملی از فصلنامه‌های منتشرشده نشریه حرکت از شماره ۱ تا ۳۴ تهیه شد. سپس با مراجعه به شمارگان آن، اطلاعات مورد نیاز از مقالات استخراج و در چک‌لیست مورد نظر ثبت شد و برای تجزیه و تحلیل مورد استفاده قرار گرفت. داده‌های جمع‌آوری شده با نرم‌افزار اکسل تجزیه و تحلیل شد.

نتایج و یافته‌های تحقیق

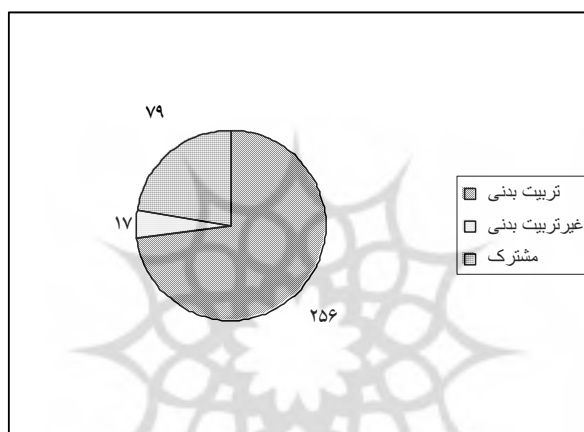
از مجموع ۳۳۸ مقاله چاپ شده در نشریه حرکت (در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۶)، از نظر روش تحقیق ۶۴ مقاله به صورت تجربی (۱۹ درصد)، ۱۵۸ مقاله توصیفی (۴۶ درصد)، ۹۸ مقاله نیمه‌تجربی (۲۹ درصد) و ۲۱ مقاله پس‌رویدادی (۶ درصد) بوده است.

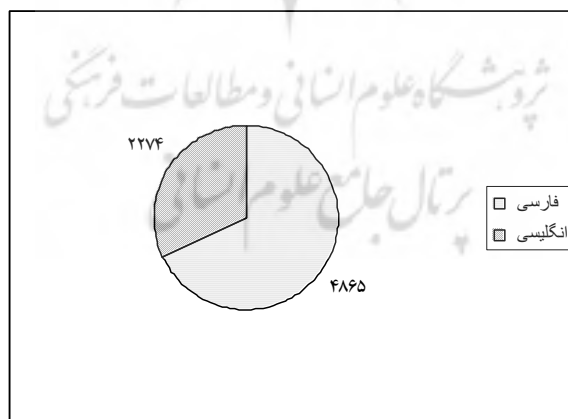
شکل ۱- روش تحقیق مورد استفاده در مقالات نشریه حرکت (۱۳۷۸ - ۱۳۸۶)

در ۳۴ شماره چاپ شده نشریه حرکت، از مجموع ۳۳۸ مقاله چاپ شده، ۲۵۶ مقاله (۷۳ درصد) توسط استادان و پژوهشگران این حوزه انجام شده است. همچنین ۱۷ مقاله (۵ درصد) توسط محققان دیگر حوزه‌ها و

۷۹ مقاله (۲۲ درصد) به صورت مشترک توسط محققان و پژوهشگران تربیت بدنی و غیرتربیت بدنی انجام شده است (شکل ۲). در مجموع ۷۱۳۹ منبع فارسی و انگلیسی مورد استناد قرار گرفته است که از این میان ۲۲۷۴ منبع (۳۲ درصد) فارسی و ۴۸۶۵ منبع (۶۸ درصد) انگلیسی است (شکل ۳).

شکل ۲- وضعیت مقالات نشریه حرکت از نظر حوزه تحصیلی نویسندگان

شکل ۳- وضعیت مقالات نشریه حرکت از نظر نوع منابع مورد استفاده

باتوجه به پنج گرایش مطرح تربیت بدنی، سهم حوزه فیزیولوژی ۱۶۷ مقاله (۴۱ درصد)، رفتار حرکتی ۵۱ مقاله (۱۵ درصد)، مدیریت ورزشی ۱۱۹ مقاله (۳۳ درصد)، حرکات اصلاحی ۲۸ مقاله (۸ درصد) و بیومکانیک ۹ مقاله (۳ درصد) بوده است (جدول ۱).

جدول ۱- توزیع مقالات براساس گرایش‌های رشته تربیت بدنی

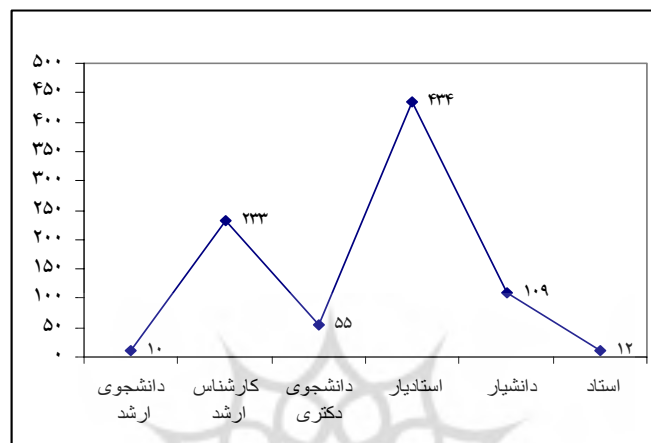
گرایش مجموع مقالات	فیزیولوژی	رفتار حرکتی	مدیریت ورزشی	حرکات اصلاحی	بیومکانیک
۳۳۸(۱۰۰)	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی
	۱۴۷(٪۴۱)	۵۱(٪۱۵)	۱۱۹(٪۳۳)	۲۸(٪۸)	۹(٪۳)

از مجموع ۳۳۸ مقاله باتوجه به میزان هم‌پژوهی صورت گرفته بین محققان، ۷۵ مقاله (۲۱ درصد) به صورت یک نفری، ۸۵ مقاله (۲۴ درصد) دو نفری، ۱۰۴ مقاله (۳۰ درصد) به صورت سه نفری، ۷۰ مقاله (۲۰ درصد) چهار نفری، ۱۷ مقاله (۵ درصد) پنج نفری و بیشتر، چاپ شده است (جدول ۲).

جدول ۲- توزیع مقالات براساس فردی یا گروهی بودن نویسندگان

هم پژوهی مجموع مقالات	یک نفری	دو نفری	سه نفری	چهار نفری	پنج نفری و بیشتر
۳۳۸(۱۰۰)	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی	فراوانی
	۷۵(٪۲۱)	۸۵(٪۲۴)	۱۰۴(٪۳۰)	۷۰(٪۲۰)	۱۷(٪۵)

تحلیل یافته‌ها بر مبنای همکاری و مشارکت بین پژوهشگران در سطوح تحصیلی مختلف در جدول ۳ ارائه شده است. مطابق داده‌ها، ۱۰ دانشجوی کارشناسی‌ارشد (۱/۷ درصد)، ۲۳۳ کارشناس‌ارشد (۲۷ درصد)، ۵۵ دانشجوی دکتری (۶ درصد)، ۴۳۴ استادیار (۵۰ درصد)، ۱۰۹ دانشیار (۲۷ درصد) و ۱۲ استاد (۲/۳ درصد) در نگارش مقالات مشارکت داشته‌اند.

شکل ۴- میزان مشارکت در مقالات براساس رتبه علمی نویسندگان

درباره میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی و همچنین توزیع استنادهای مورد بررسی از نظر نوع زبان، مشخص شد که از ۳۳۸ مقاله تألیفی، به علت حجم زیاد منابع، یک سوم مقالات (۱۱۳ مقاله) بررسی شد که از مجموع ۷۱۳۹ منبع استنادشده، میانگین استناد برای هر مقاله ۲۱/۱۱۲ منبع بود. با توجه به اطلاعات جدول ۴، کتابها ۴۵ درصد استنادها را به خود اختصاص داده و در رتبه اول قرار دارند. مقالات با ۳۱ درصد و پایان نامهها با ۹ درصد و منابع اطلاعاتی مربوط به مقالات ارائه شده در همایشها و سایت‌های اینترنت، به ترتیب با ۳ و ۲ درصد در رتبه‌های بعدی قرار گرفتند.

جدول ۳- فراوانی استنادهای مقالات براساس انواع منابع اطلاعاتی و زبان آنها

زبان منبع	زبان فارسی		زبان انگلیسی		جمع فراوانی
	فراوانی	(%)	فراوانی	(%)	
کتاب	۴۲۷	(۵۲)	۴۴۶	(۳۷)	۸۷۳ (۴۵)
نشریات علمی - پژوهشی	۱۵۱	(۱۹)	۶۵۲	(۵۵)	۸۰۳ (۴۱)
همایشها	۳۲	(۸)	۳۰	(۳)	۶۲ (۳)
پایان نامه ارشد و دکتری	۱۶۶	(۲۱)	۱۴	(۱۰)	۱۸ (۹)
اینترنت	۰	(۰)	۴۸	(۴)	۴۸ (۲)
مجموع	۷۷۶	(۱۰۰)	۱۱۹۰	(۱۰۰)	۱۹۶۶ (۱۰۰)

تعداد مقالات چاپ شده با نام دانشگاه‌های مختلف در جدول ۵ ارائه شده است. اطلاعات نشان می‌دهد پژوهشگران دانشگاه‌های تهران با ۱۰۳ مقاله، گیلان با ۴۰ مقاله و تربیت مدرس با ۲۳ مقاله بیشترین تعداد و دانشگاه‌های کاشان، ایلام، تربیت معلم سبزوار، شهید رجایی، اراک و شیراز هر یک با ۱ مقاله، کمترین مقالات چاپ شده را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۴- تعداد مقالات چاپ شده براساس دانشگاه مرکز فعالیت نویسندگان*

رتبه	تعداد مقاله	دانشگاه	ردیف
اول	۱۰۳	تهران	۱
دوم	۴۰	گیلان	۲
سوم	۲۳	تربیت مدرس	۳
چهارم	۱۶	چمران اهواز	۴
پنجم	۱۱	شهید بهشتی	۵
ششم	۱۰	تربیت معلم	۶
ششم	۱۰	ارومیه	۷
ششم	۱۰	بوعلی سینا همدان	۸
نهم	۹	رازی کرمانشاه	۹
دهم	۷	پیام نور	۱۰
یازدهم	۶	یزد	۱۱
دوازدهم	۵	فردوسی مشهد	۱۲
دوازدهم	۵	محقق اردبیلی	۱۳
دوازدهم	۵	الزهرا	۱۴
دوازدهم	۵	اصفهان	۱۵
شانزدهم	۴	تبریز	۱۶
شانزدهم	۴	شهرکرد	۱۷
هجدهم	۳	مازندران	۱۸
نوزدهم	۲	امام حسین	۱۹
نوزدهم	۲	کردستان	۲۰
نوزدهم	۲	سیستان و بلوچستان	۲۱
بیستم و دوم	۱	شیراز	۲۲
بیستم و دوم	۱	اراک	۲۳
بیستم و دوم	۱	شهید رجایی	۲۴
بیستم و دوم	۱	تربیت معلم سبزوار	۲۸
بیستم و دوم	۱	ایلام	۲۹
بیستم و دوم	۱	کاشان	۳۰
	۵۰	سایر**	

**رتبه‌بندی دانشگاه نویسندگان تنها براساس نفر اول مقاله انجام شده است، **منظور از سایر، مقالاتی است که توسط دانشگاه آزاد اسلامی (۱۷ مقاله) و استادان و پژوهشگران دیگر رشته‌ها غیر از تربیت بدنی در این نشریه به چاپ رسیده است (۳۳ مقاله).

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های بررسی دوره ۳۴ شماره‌ای فصلنامه علمی - پژوهشی حرکت، نشان داد از بین ۳۳۸ مقاله منتشره، روش‌های تحقیق به کار گرفته شده در این مقالات به این ترتیب بوده است:

۹۸ مقاله (۲۹ درصد) به صورت نیمه تجربی؛ ۶۴ مقاله (۱۹ درصد) توصیفی؛ ۱۵۸ مقاله (۴۶ درصد) تجربی؛ ۲۱ مقاله (۶ درصد) پس‌رویدادی.

بر این اساس به نظر می‌رسد بیشترین روش مورد استفاده برای اجرای طرح‌های پژوهشی مقالات، روش توصیفی است که حدود نیمی از مقالات با این روش اجرا شده‌اند. توجه این امر ساده به نظر می‌رسد زیرا این روش تحقیق در اغلب گرایش‌های تربیت بدنی استفاده می‌شود. همچنین یافته‌ها نشان داد ۳۵۶ مقاله (۷۳ درصد) توسط پژوهشگران حوزه تربیت بدنی و ۷۹ مقاله (۲۳ درصد) به صورت مشترک توسط پژوهشگران تربیت بدنی و غیرتربیت بدنی انجام شده است. باتوجه به ماهیت بین‌رشته‌ای تربیت بدنی، انتظار هم‌پژوهی بیشتری بین این دو رشته وجود دارد، این در حالی است که باتوجه به مستقل شدن گرایش‌های مختلف تربیت بدنی در سال‌های اخیر، به‌ویژه در مقطع کارشناسی‌ارشد، احتمال تغییر در میزان هم‌پژوهی پژوهشگران هم‌گرایش با محققان غیرتربیت بدنی وجود دارد و به نظر می‌رسد اگر بخواهیم یک فرضیه پژوهشی برای آن تدوین کنیم، احتمالاً میزان هم‌پژوهی افزایش خواهد یافت که این موضوع از نظر افزایش کارایی و دانش علمی دانشجویان و استادان هر گرایش قابل دفاع است. البته تدوین ۷۹ مقاله توسط پژوهشگران خارج از حوزه تربیت بدنی نشان‌دهنده علاقه پژوهشگران دیگر رشته‌ها به مشارکت در این حوزه است.

یافته‌ها نشان داد ۶۸ درصد منابع استنادی مقالات به زبان انگلیسی و ۳۲ درصد به زبان فارسی است. باتوجه به جدید بودن رشته تربیت بدنی در ایران و فقدان منابع علمی قابل استناد، این مسئله تا حدود زیادی بدیهی به نظر می‌رسد و احتمالاً تا چند سال دیگر نیز ادامه خواهد داشت. چنین یافته‌هایی در برخی رشته‌های دیگر نیز مشاهده شده است. محمدی و متقی دادگر (۱۳۸۴) نیز در تحقیقی به بررسی تحلیل استنادی مقالات منتشره در ۳۰ شماره فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی بین سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴ پرداختند. در بین منابع استنادی، مقالات قبل از کتاب و پایان‌نامه‌ها قرار داشت. منابع زبان انگلیسی در استنادها با اندکی اختلاف، بالاتر از زبان

فارسی قرار گرفت (۴). در بین گرایش‌های مطرح رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی، پژوهشگران گرایش فیزیولوژی (۱۴۷ مقاله، ۴۳ درصد) بیشترین تعداد و بیومکانیک ورزشی (۹ مقاله، ۳ درصد) کمترین تعداد مقاله را منتشر کرده‌اند. با توجه به جمعیت بیشتر استادان و دانشجویان این گرایش و وجود وسایل آزمایشگاهی بیشتر در اغلب دانشکده‌ها و گروه‌های تربیت بدنی و وجود منابع اطلاعاتی بیشتر در این زمینه و همچنین کمبود دانشجویان و استادان گرایش بیومکانیک، احتمالاً این ادعا قابل قبول است که گرایش بیومکانیک هنوز جایگاه مناسب خود را در حوزه تربیت بدنی به دست نیاورده است.

این پژوهش روی یک نشریه علمی - پژوهشی کشور انجام شد، از این رو یافته‌ها را نمی‌توان به همه بدنه ادبیات تحقیق تعمیم داد، اما تقریباً وجود مطالعات متعدد در این زمینه با توجه به کثرت محققان آن در گستره ملی و بین‌المللی، این موضوع را تا حدودی تأیید می‌کند. براساس یافته‌ها احتمالاً تا چند اسل دیگر این برتری در انتشار مقالات پژوهشی در گرایش فیزیولوژی ادامه دارد. همان‌طور که پیوستار ورزش‌های مختلف در سطوح قهرمانی در حال افزایش است، هنوز فرصت بیشتری برای مطالعات گوناگون وجود دارد و با توجه به اینکه یکی از راهکارهای موفقیت ورزشکاران، بهبود شاخص‌های فیزیولوژیک آنهاست، احتمالاً این موضوع قابل تأیید است. با توجه به هم‌پژوهی بین افراد، ۲۱ درصد مقالات یک نفری، ۲۴ درصد دو نفری، ۳۰ درصد سه نفری، ۲۰ درصد چهار نفری و ۵ درصد بقیه به صورت پنج نفری و شش نفری نوشته‌اند. بنابراین یافته‌ها نشان داد که مقالات سه نفری (۳۰ درصد) بیش از دیگر هم‌پژوهی‌ها به چاپ رسیده است. با توجه به اینکه سهم دانش‌آموختگان مقطع کارشناسی‌ارشد ۲۷ درصد و استادیاران ۵۰ درصد بوده است، می‌توان این موضوع را از این زاویه بررسی کرد که چون بیشتر استادان در سطح استادیاری هستند، بنابراین احتمالاً تعامل آنها با یکدیگر در تدوین پایان‌نامه‌ها و استخراج مقالات به شکل گروه سه نفری دانشجو، استاد راهنما و مشاور، برتری را به چاپ مقالات سه نفری داده است. این در حالی است که در تحلیل محتوای نشریه اقتصاد ورزش بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۲، یافته‌ها نشان داد بیشتر نویسندگان این حوزه مقالات خود را به صورت مستقل انجام داده‌اند. یعنی ۶۰ درصد مقالات به صورت یک نفری، ۲۵ درصد دو نفری و ۱۵ درصد به صورت سه نفری و بیشتر، به چاپ رسیده است.

یافته‌های موندیلو و پدرسون (۲۰۰۳) نشان داد که از مجموع مقالات بررسی‌شده، بیشترین درصد نویسندگان (۴۲/۸ درصد) دارای رتبه علمی استاد تمام، ۱۶/۸ درصد دانشیار و تنها ۱۳ درصد توسط پژوهشگران

با رتبه علمی استادیار انجام شده بود. همچنین ۱۹/۶ درصد مقالات را دانشجویان دکتری، ۷/۴ درصد را دانشجویان کارشناسی ارشد و ۱/۵ درصد را یک دانشجوی کارشناسی انجام داده بود (۸). اما یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد فقط در ۱۲ مقاله (۲/۳ درصد) از مجموع ۳۳۸ مقاله مورد بررسی، پژوهشگران با رتبه استاد تمام مشارکت داشته‌اند و سهم دانشجویان دکتری و کارشناسی ارشد حدود ۲۷ درصد بوده است، در حالی که در حدود ۴۰ درصد مقالات چاپ شده، پژوهشگران با مدرک پایین‌تر از استادیاری مشارکت داشته‌اند. به نظر می‌رسد احتمالاً اشباع‌شدگی یا دلزدگی علمی در اثر عدم نیاز به امتیاز پژوهشی برای ارتقای مرتبه علمی در بین اعضای هیأت علمی با مرتبه استاد تمامی، دلیل چنین نتیجه‌ای باشد. البته سهم ۵۰ درصدی استادیاران و ۲۷ درصدی دانشیاران، نشان‌دهنده علاقه و تمایل آنها به ارتقای مرتبه علمی است. در بررسی استنادهای علمی در پژوهش حاضر، کتاب‌ها سهم زیادی داشته و مقالات علمی - پژوهشی در رتبه بعدی قرار دارند. در حالی که به نظر می‌رسد به تدریج باید این حالت به نفع استفاده بیشتر از مقالات پژوهشی به‌عنوان منابع استنادی که همواره گزارش‌ها، روش کار، بحث و بررسی و پیشنهادهای جدیدتری دارند، تغییر کند. دانشگاه تهران (۱۰۳ مقاله) و دانشگاه گیلان (۴۰ مقاله) بیشترین سهم را در مقالات چاپ شده دارند که این مسئله احتمالاً به دلیل بهره‌مندی این دانشگاه‌ها از منابع، امکانات، علاقه‌مندی و مشارکت بیشتر استادان و دانشجویان و عوامل دیگر است.

منابع و مأخذ

۱. زکی، محمدعلی. (۱۳۸۵) "بررسی تحلیل محتوای گرایش‌های پژوهشی در مجلات علمی تخصصی مدیریت" فصلنامه دانش مدیریت، سال ۱۹، شماره ۷۵، صص ۷۴ - ۴۳.
۲. سلطانی، شیفته. "آشنایی با مجلات کتابداری ایران" فصلنامه کتاب، شماره ۹، صص ۷۸ - ۷۵.
۳. عیدی، حسین؛ عباسی، همایون؛ سجادی، نصراله. (۱۳۸۶). "تحلیل محتوای فصلنامه علمی - پژوهشی المپیک (شماره ۱ تا ۳۳). پنجمین دانشجویی تربیت بدنی و علوم ورزشی"، آذر ۱۳۸۶، دانشگاه مازندران.
۴. محمدی و متقی دادگر. (۱۳۸۴). "بررسی تحلیل استنادی مقاله‌های منتشرشده در ۳۰ شماره فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی بین سال‌های ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۴".

5. Asareh, Faride. (1996). *Evaluation and Measurement of third world countries: a citation and country by country citation study* Ph.D. dissertation of library and informacion science s, New South Wales University, Sydney, Australia.
- 6- Lopez – Munoz, F. (2003). "Biblometric analysis of biomedical publications on SSRIS during 1980-2000", *depressions and anxiety*, 18, PP:95-103.
7. Malekzadeh, R. Mokri, A. Azarmina, P. (2001). "Medical science and research in Iran", *archive of Iraninan medicine*, 4, PP:27-39.
8. Mondello. M. Pedersen, P. M. (2003). "A content analysis of the journal of sports economics". *Journal of Sports Economics*, Vol. 4, No. 1, PP: 64-73.
9. Sharif, M. Ashraf. M. Khalid. (2004). "How economists cite literature: citation analysis of two core Pakistani economic journals". *Collection building*, Vol. 23, No. 4, PP: 172-176.
10. Van, Raan. A.F. J. (2003). "The use of bibliometric analysis in research performance assessment and montoring of interdisciplinary scientific development". *Technikfolgenabschätzung*, 12, PP:20-29.
11. Van Doren, C and Heit, M. (1973). "Where it's at: a content analysis and appraisal of the journal of leisure research". *Journal of leisure research*, 5, PP:67-73.